

De commissie „De Weg in het Landschap” (W.I.L.) van den Bond „Heemschut” verzoekt ons opname van het volgende :

EEN WAARSCHUWEND WOORD.

Onder invloed van verschillende omstandigheden ondergaat het Nederlandsche landschap vooral in de laatste jaren tal van wijzigingen. Het moet helaas worden geconstateerd, dat die wijzigingen het landschapsbeeld niet steeds gunstig beïnvloeden. Wij hebben ons daarbij neer te leggen, indien die veranderingen noodig zijn in het algemeen belang. Zeer begrijpelijk rijst echter verzet, zoodra er eenige twijfel ontstaat over de noodzaak ervan en de indruk wordt verreenig, dat de gevraagde offers niet in de juiste verhouding staan tot de beoogde voordeelen. Ook wanneer werken tot stand worden gebracht, waarbij meer schoonheid wordt vernietigd dan strikt noodzakelijk is, of waarbij met de mogelijkheid van het verkrijgen van nieuwe schoonheid onvoldoende rekening wordt gehouden, worden terecht bezwaren daartegen ingebracht. Het merkwaardige geval doet zich echter voor, dat er eveneens werken worden uitgevoerd, waarmee verhooging van schoonheid wordt bedoeld, maar die — vooral bij een diepere beschouwing — daarop geen of niet ten volle aanspraak mogen maken.

Voor zoover dit uit verschil van smaak voortkomt laat zich verschil van meening hierover zeer wel indenken; over smaak valt bezwaarlijk te twisten! Toch vallen hierbij ook principieele fouten waar te nemen, waaraan niet mag worden voorbij gegaan; het is té belangrijk voor het behoud van de karakteristieke schoonheid van ons land om dit zonder meer te aanvaarden.

Wij hebben hierbij vooral het oog op het aanbrengen van *buitenplantingen*, en wel meer in het bijzonder op beplantingen langs buitenwegen, in landelijke dorpen, op terreinen met natuurlijk karakter e.d.

De functie, die deze en soortgelijke beplantingen hebben te vervullen, is van geheel anderen aard dan die in tuinen, in straten, op pleinen, in plantsoenen, in parken enz., kortom in min of meer beperkte ruimten, die voor een intensief gebruik bestemd zijn.

De eischen, waaraan de verschillende beplantingen hebben te voldoen, houden ten nauwste verband met het doel, dat ermee wordt beoogd.

Het is aan geen twijfel onderhevig, dat de scheiding tusschen den aard van verschillende beplantingen niet steeds even duidelijk valt te trekken. Er zijn tal van overgangen en tusschenvormen aan te wijzen. Voor de gemakkelijke onderscheiding zullen we bij onze beschouwingen de beplantingen echter slechts in de twee uitersten — stads- en buitenbeplantingen — verdeeld denken.

De *stadsbeplanting* heeft o.m. tot taak de natuur tot op zekere hoogte onder gemakkelijk bereik van de inwoners te brengen. De aantrekkelijkheid wordt vooral verkregen door rijke afwisseling. Deze wordt tot stand gebracht door de talloze verschillen in vorm, kleur, hoogte, bebladering, bloei enz. van het plantmateriaal, zulks in combinatie met open ruimten van afwisselende grootte en verschillend van vorm, met richting en breedte van paden en wegen, met hoogteverschillen, met waterpartijen, enz. De stedenbouwkundige elementen van de stad kunnen meer of minder nauw in de samenstelling van dit alles betrokken worden. De juiste verzorging van details is van grooten invloed op de aantrekkelijkheid van het geheel; het zijn voorts dikwijls de tegenstellingen, die een verrassend element teweeg brengen.

De *buitenbeplanting* staat bijna nimmer op zich zelf. In verband daarmee is harmonie met de omgeving een eerste vereischte. De schaal der onderlinge verhoudingen is geheel anders dan bij de stadsbeplanting. Dit brengt mee, dat, hoewel de beplanting uit soortgelijke elementen wordt opgebouwd als de stadsbeplanting, groote eenvoud geboden is. De *keuze* van het *plantmateriaal* wordt bepaald door de natuurlijk in het landschap voorkomende of althans daarin passende soorten. Aan sterke afwisseling en ver doorgevoerde detaillering bestaat geen behoefte; het zijn in hoofdzaak de groote lijnen, waarvan de bekoring uitgaat; het formaat van de buitenbeplanting verschilt in alle opzichten van die van de stadsbeplanting.

De onderlinge verschillen van de stads- en buitenbeplanting brengt mee, dat een beplanting, die buiten grootsch aandoet, in de stad aan eenvormigheid kan lijden. Een beplanting met rijke afwisseling in de stad zal zich als buitenbeplanting als storend druk en onrustig voordoen. Een eenvoudige harmonische buitenbeplanting zal in de stad voor saai en stijf kunnen worden versleten. Een stadsbeplanting met een natuurlijk karakter zal buiten een kunstmatigen indruk wekken.

Uit deze voorbeelden blijken de verschillen en tegenstellingen tusschen de stads- en buitenbeplantingen wellicht nog beter dan door een ontleding van den aard van beide beplantingen.

Vooral de laatste jaren is zeer dikwijls onvoldoende rekening gehouden met de werkelijk principieele verschillen, die tusschen de beide beplantingen bestaan. Het is niet te sterk uitgedrukt wanneer men constateert, dat op dit gebied fouten zijn gemaakt. Men is zich er veelal onvoldoende bewust van geweest, dat soorten, die zich in de stadsbeplantingen als bijzonder fraai en levendig voordoen, niet geschikt zijn om ook de natuur ermede te verfraaien en te verlevendigen.

Waar dit wordt ontkend, houdt dit miskennis in van de waarde van het landschapsschoon. Hier schuilt eent groot gevaar voor het behoud van het *werkelijk karakter van het landschap*, want het zijn werkelijk niet uitsluitend leeken, die zich schuldig gemaakt hebben aan het verkeerd gebruik van allerlei sierheesters. De crisismoments hebben er toe geleid, dat groote hoeveelheden overcompleet plantmateriaal, dat nimmer werd gekweekt om ons mooie landschap er mee te „versieren”, op uiterst gemakkelijke voorwaarden ter beschikking konden worden gesteld van allerlei lichamen, die dikwijls met de beste bedoelingen bezield en dikwijls onder aanmoediging van velen, die het onbedorven landschapsschoon niet naar waarde weten te schatten, het hebben uitgeplant op tal van plaatsen, waar het krachtens de boven gegeven uiteenzetting beslist niet thuis hoorde.

De natuurlijke rem van het te kostbaar zijn om dergelijke beplantingen in het groot aan te brengen, werd daarmee uitgeschakeld.

Teleurstellingen zullen zeker niet uitblijven, want een deel van het materiaal is terecht gekomen op plaatsen, waar het zich op den duur niet zal kunnen handhaven, zonder dat dit de voortdurende verzorging en het onderhoud verkrijgt; dat het voor een goede ontwikkeling heeft, terwijl ook op tal van plaatsen ons klimaat niet zal meewerken. Het gedeelte echter, dat wel zal blijven groeien, zal nog langer tijd storend in het landschap blijven werken. Nu zou dit alles nog niet zoo erg zijn, wanneer met de verstrekking van materiaal voortaan meer doordacht zou worden gehandeld. Als het meest ernstige gevolg van de stroom uit de hoorn des overvloeds, is echter wel dit te beschouwen, dat er talloos velen zijn, wier *smaak* door het uitplanten van al die op zich zelf dikwijls inderdaad zeer fraaie heesters en coniferen, grondig is *bedorven* en daardoor verder dan ooit zijn afgedwaald van den weg om tot het juiste inzicht omtrent de werkelijke waarde van ons landschapsschoon te geraken.

Dit brengt het noodlottig gevolg met zich, dat men in de toekomst zal blijven vragen naar het gebruik van *sierplanten* op plaatsen, waar deze in wezen *niet thuis hooren*.

De schoonheid van die sierplanten wordt zoo hoog aangeslagen, dat men de in verhouding tot eenvoudige beplantingen belangrijke uitgaven

er gaarne voor over zal hebben. Of daarbij ook reeds aanstonds rekening wordt gehouden met de blijvende kosten voor het noodzakelijke *onderhoud* is een vraag, die in vele gevallen ontkennend zal moeten worden beantwoord.

Het zal uiterst lastig zijn, om de ernstige fout, die op deze wijze ten aanzien van de volksopvoeding is gemaakt, te herstellen.

Het zal meer dan ooit noodig zijn te trachten een ieder het Nederlandse landschap in zijn ware gedaante te laten zien, en ook zelf te doen opmerken, wat als fout werd aangewezen. Slechts dan zal de overtuiging, dat we met de „verfraaiing” van het landschap door middel van het planten van sierheesters *op verkeerd spoor* zijn geraakt, algemeen worden gedeeld.

De *Commissie „De Weg in het Landschap”* („W.I.L.”), die zich ten doel stelt de bevordering van een goede landschappelijke behandeling en verzorging van de wegen, heeft daarom gemeend een waarschuwend stem te moeten laten hooren.

Moge deze stem weerklink vinden en velen tot het inzicht brengen, dat er in ons land geen aanleiding en nog minder behoefte bestaat onze wegen, onze landelijke dorpen en ons landschap in het algemeen met allerlei soorten te „verrijken”; deze zoogenaamde „verrijking” van de natuur, zal in wezen slechts tot verarming leiden.

Daarbij moge nog worden opgemerkt, dat het aanbrengen van beplantingen vaak als een zoo eenvoudig werk wordt aangezien, dat dit bijna aan een ieder, die maar eenigszins met planten op de hoogte is, kan worden toevertrouwd. Dit geldt wellicht voor de technische zijde van het planten op zich zelf, doch zeker niet voor het bepalen van de plaats van het plantmateriaal, de juiste groepeerings, de soortenkeuze, kortom voor alles wat het verkrijgen van een goed in het landschap passend geheel vereischt. Het is noodig, dat zulks wordt toevertrouwd aan ervaren en bekwame deskundigen op het gebied van de behandeling en de verzorging van het landschap, hetgeen ook reeds werd betoogd in de door de bovengenoemde Commissie uitgegeven brochure „De Weg in het Landschap”¹⁾.

Deze Commissie heeft dan ook herhaaldelijk er op aangedrongen, dat de verstrekking van overcompleet materiaal door de *Sierteeltcentrale* slechts dan zou plaats vinden, indien betreffende de voorgenomen beplanting ter zake kundigen zijn geraadpleegd en ook voldoende waarborgen aanwezig zijn, dat de aan te brengen beplantingen worden *uitgevoerd* overeenkomstig de deskundige adviezen.

Dankbaar valt te erkennen, dat de W.I.L. daarbij in het algemeen de medewerking van de *Sierteeltcentrale* heeft ondervonden, hoewel een ook in onderdeelen bevredigende oplossing niet steeds kon worden bereikt.

In voorkomende gevallen is ook de W.I.L.²⁾ waarin verschillende deskundigen op het gebied van beplantingen en het landschap zitting hebben, gaarne bereid van advies te dienen in aangelegenheden, die op de schoonheid van het landschap en in het bijzonder ten aanzien van de wegen, betrekking hebben.

Ir. G. A. Overdijkink.

1) Verkrijgbaar bij de Vereniging „Het Nederlandsche Wegencongres”, Parkstraat 18, 's-Gravenhage. 3e druk à f1.—.

2) Secretariaat: Stadhouderslaan 119, 's-Gravenhage.